

NOVADI ZAĻO

Vai ir dzīve bez plastmasas?

Plastmasa savu uzvaras gājienu pasaulē sāka kopš pagājušā gadsimta piecdesmitajiem gadiem, un nu jau šķiet, ka tā ir visur, ne tikai okeānos un zivīs, bet mikrodaļiņās arī cilvēku asinīs un plaušās. Plastmasa ir lēts, viegls un ērts materiāls, bet tā nesadalās un arī pārstrādājama ir tikai daļa. Tāpēc pasaule ir spiesta domāt par vieglās plastmasas izstrādājumu ierobežošanu. Vaicājām dažādu līmeņu Latvijas politiķiem par to, ko reāli ir iespējams paveikt, lai vieglās plastmasas apjomus mums apkārt un arī atkritumus samazinātu.

Jāturas pie Eiropas zaļā kursa

“Uzņēmējiem jāpāriet uz videi draudzīgāku lietu ražošanu, piemēram, samazinot piesārņojumu un plastmasas iepakojumu. Ilgtspējīga ekonomika jāuztver nevis kā problēma, bet kā iespēja, jo mums ir tikai viena planēta un agrāk vai vēlāk visas valstis un uzņēmumi mainīsies šajā virzienā,” uzskata Eiropas Parlamenta deputāte Inese Vaidere.

“Gribu šo jautājumu paplašināt un pieminēt Eiropas zaļo kursu, kas ir pasākumu kopums ar mērķi līdz 2050. gadam padarīt Eiropu par pirmo klimatneitrālo kontinentu pasaulē. Lai to panāktu, nepieciešamas izmaiņas visās ekonomikas nozarēs. Lai sasniegtu klimata mērķus un radītu jaunu ekonomikas izaugsmes modeli, nākamajos gados svarīgi atbalstīt uzņēmējdarbību un attīstīt modernas tehnoloģijas, kas palīdz aizsargāt vidi,” uzsver Eiropas Parlamenta deputāte Inese Vaidere. “Ir jādomā, kā Latvijai izmantot iespējas, ko Eiropas Savienībā rada Eiropas zaļais kurss. Uzņēmējiem jāpāriet uz

videi draudzīgāku lietu ražošanu, piemēram, samazinot piesārņojumu un plastmasas iepakojumu. Ilgtspējīga ekonomika jāuztver nevis kā problēma, bet kā iespēja, jo mums ir tikai viena planēta un agrāk vai vēlāk visas valstis un uzņēmumi mainīsies šajā virzienā,” viņa saka.

Deputāte piebilst, ka pandēmijas laikā atteikties no plastmasas izstrādājumiem nebija vienkārši. “Palielinoties sejas masku un plastmasas cimdu lietošanai kovida pandēmijas laikā, vieglās plastmasas atkritumu daudzums ir ļoti palielinājies. Tomēr, ja runājam par posmu bez kovida un ekstremāliem apstākļiem, tad, protams, vieglās plastmasas materiāli, cik vien iespējams, no ražošanas ir jāizņem. Esam jau pieņēmuši kārtību, ka no iepriekš plaši lietotajiem plastmasas traukiem, kociņiem un tamlīdzīgām lietām ražotāji ir atteikušies. Šobrīd lietojam tikai nelielos plastmasas maisiņus un tur, kur nevar bez tiem iztikt. Tie ir regulējumi gan Eiropas, gan Latvijas mērogā, un tos ievērot ir svarīgi,” bilst I. Vaidere. Viņasprāt, ļoti būtiska ir paradumu maiņa. Veikalos iepērkoties, nevajag katru dārzeni likt savā mazajā maisiņā. Gaļas izstrādājumus papīra turzā iesaiņot nevar, bet pašiem jāseko līdzi tam, lai vieglo plastmasas iesaiņojumu nepatērētu nevajadzīgi. “Es pati iepērkoties, neņem tirdzniecības vietā piedāvāto plastmasas maisiņu, man līdzi ir auduma maisiņš. Nav grūti to ielikt somiņā. Ja redzam, ka cilvēks veikalā norauj pat piecus plastmasas maisiņus, citiem būtu jāaizrāda, ka pircējs rīkojas nepareizi. Līdzīgi kā vācieši ļoti uzmanīgi apkārt notiekošo un aizrāda, ja kāds ko nepareizi dara. Arī mums vajadzētu tāpat rīkoties. Būtībā esmu kā tāds uzraugs, jo bieži eju un vācu. Kad esmu pie jūras, man vienmēr līdzi ir neliels maisiņš, kurā salasu cilvēku atstāto. Tas nav grūti, jo daru to savas zemes labā. Ir prieks, ka aizejot viss ir tīrs. Ja jūrmalā redzu kompāniju, kur saliktas pudeles un ēdieni, uzrunāju un saku: “Ir jauki, ka šeit esat, bet aizejot neaizmirstiet atkritumus paņemt sev līdzi.” Lielākā daļa paklausa, kaut ir arī tādi, kas aiziet līdz pludmalei, izdzer savu alus dozi, un tad viņiem spēks beidzas.

Rūpes par apkārtni ir mana pilsoniskā iniciatīva, bet globāli Eiropas zaļā kursa ietvaros to var ietekmēt tikai ar izglītību, pārliecināšanu un likumiem, citas iespējas nav. Mēs Latvijā dzīvojam ļoti zaļi un tīri, mums ir ikgadējās talkas, kurās tiek sakopts noteiktam kultūras līmenim grūti piejaucējais, proti,

ka atkritumi aiz sevis ir jāsavāc. Ir jāturpina strādāt šai virzienā, vides aizsardzības un vides saudzēšanas dažādi priekšmeti skolās ir jāiekļauj izglītības iestāžu mācību programmās. Šai ziņā atceros skolēnu mācību uzņēmumu “Re-grain” no Madonas Valsts ģimnāzijas, kuram savulaik pasniedzu balvu un kas ražoja ēdamus vienreizlietojamus traukus, pilnībā nekaitīgus videi. Šis produkts ļāva samazināt izlietotās plastmasas daudzumu un plastmasas nonākšanu ekosistēmās. Tāpat paradumu maiņa, likumdošana, skaidrošana, runāšana, tīra vide, ko elpojam un baudām, – šāds ceļš mums kopīgi ejams.

Ukrainas karš smaguma centru ir pārnēsis uz energoresursiem, bet ir jāstrādā arī ar pārējo, nedrīkstam šai ziņā atslābt. Ne tikai klimata neitralitāte, visa vides aizsardzība kopumā ir nepārtraukti jāuzrauga.

Cilvēki nereti domā, ka, atbalstot zaļo kursu, samazinās darba iespējas, bet pētījumos pierādīts, ka visi zaļo likumu ieviešumi rada papildu darbvietas. Netiek ražoti plastmasas kociņi vai trauki, bet tiek uzsāktas citas produkcijas ražošanas, kur darba rokas nepieciešamas vēl vairāk. Skaidrs, ka ir un būs nepieciešama pārkvalifikācija, viss dzīvē mainās, bet darba vietu skaits ar katru jauno ieviešumu nevis samazinās, bet vairojas,” norāda I. Vaidere.

Latvijā īsteno pieņemtās direktīvas

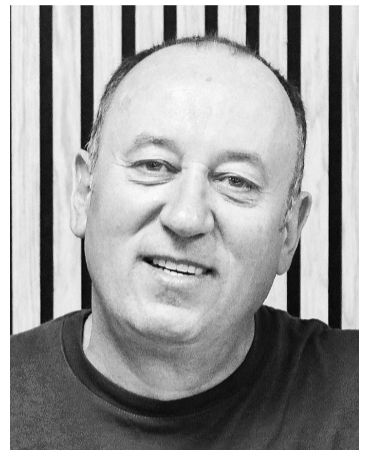
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas Vides departamenta direktore Rūta Vesere skaidro, ka ir plāns pakāpeniski paplašināt depoziņa sistēmu. “Tad uz precēs iepakojuma un uz atkritumu konteineriem varētu likt vienādas zīmes, lai cilvēks uzskatāmi redz, ko kurā konteinerā mest un, jau veikalā pērkot, var aizdomāties – ja produkta iepakojums nav pārstrādājams, var izvēlēties to citā iepakojumā, var iet uz attiecīgo veikalu ar savu trauku.”

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas Vides departamenta direktore Rūta Vesere uzsver, ka plastmasu saturošo izstrādājumu patēriņa samazināšanas likums ir vērst uz to, lai pēc iespējas ierobežotu vienreizlietojamās plastmasas patēriņu. Ir aizliegti vairāki produkti, kas satur plastmasu un kuriem ir aizstājēji. Starp šiem izstrādājumiem ir trauki – šķīvji, bļodiņas, naži, dakšas, karotes; salmiņi, balonu kātiņi, no putu polistirola izgatavots pārtikas iepakojums u.c. Visiem tiem ir alternatīvi risinājumi, piemēram, salmiņi var būt no stikla, metāla, papīra, dažas kafējnīcas tos asprātīgi aizstāj ar makaroniem. Sarakstā nav iekļautas plastmasu saturošas glāzes vai krūzes, jo tām alternatīvas šobrīd nav. “Cilvēki gan ikdienā saka, ka šīs glāzes ir no papīra, bet tā nav. Tur iekšā ir plastmasa, lai dzērienu noturētu. Uz šādiem izstrādājumiem jābūt marķējumam, kas ir obligāts. Iegādājoties produktu, pircējs zina, ka tas satur plastmasu. Marķējumam jābūt arī uz tādiem plastmasu saturošiem produktiem kā cigaretēs, higiēniskās paketes u.c.,” skaidro ierēdne.

Lai samazinātu plastmasu saturošo lietu patēriņu, R. Vesere kā piemēru min to, ka komersantiem jāinformē patērētāji par alternatīvām, kādas var būt iepakojumiem; neizsniegt patērētājiem vienreizlietojamās plastmasas iepakojumus bez maksas, piedāvāt svērti precīzi patērētāja iepakojumā.

“Ja plastmasas izstrādājumi nonāk vidē, tie dzīvo 200–400 gadus, plastmasa nesadalās, un tas ir lielākais bieds. Tāpēc jau ir pieteikts karš plastmasai, lai pēc iespējas mazāk tā nonāktu apkārtne, lai tiktu pārstrādāta un lai mēs katrs vairāk domātu par resursiem, ko un kāpēc lietojam. Perspektīvā plānota vēl lielāka ražotāja atbildības sistēmas ieviešana, paredzēts izvērst depoziņa sistēmu, pakāpeniski ieviest piktogrammu sistēmu, kāda darbojas Skandināvijas valstīs. Proti, uz precēs iepakojuma likt noteiktas zīmes, un attiecīgi tādas likt uz atkritumu konteineriem. Līdz ar to cilvēks uzskatāmi redzēs, ko kurā konteinerā likt un, jau veikalā pērkot, aizdomāsies – ja produkta iepakojums nav pārstrādājams, var izvēlēties to citā iepakojumā, var iet uz attiecīgo veikalu ar savu trauku. Mans novēlējums – būsim gudri un viedi savās izvēlēs, katrs pats rūpēsimies par apkārtējo vidi!” saka R. Vesere.

Arī pašvaldībai jādomā zaļi

“Sāksim ar to, ka benzīntankā, lai iedzertu kafiju, var to ieliet savā līdzpaņemtā krūzē. Katram cilvēkam jāseko līdzi saviem paradumiem,” saka Madonas novada domes deputāts Andris Dombrovskis.

“Virziens ir ļoti pareizs un vajadzīgs, jo plastmasas daļiņas tiek atrastas pat Arktikā,” no savas puses teic vietējās pašvaldības pārstāvis, Madonas novada domes deputāts Andris Dombrovskis. “Ir jādomā, kā attīrīt zemi, okeānus, bet jāseko arī sev. Katram pašam ir jāsavāc aiz sevis pudeles, jādod tās otrreizējai pārstrādei, cita risinājuma nav. Madonas novadā uzņēmumu, kas plaši izmanto plastmasu, nav. Pamatā darbojamies ar koku un koksnes izstrādājumiem. Plastmasa ir pārstrādāta naftas produkts, kas dabā nesadalās, tādēļ jāatbalsta ikviena iniciatīva (un to darām arī novada pašvaldībā), kas zemi padara tīrāku no šādiem produktiem. Sāksim ar to, ka benzīntankā, lai iedzertu kafiju, var to ieliet savā līdzpaņemtā krūzē. Katram cilvēkam jāseko līdzi saviem paradumiem, kaut bieži redzams – sabiedrības liela daļa dzīvo vienai dienai. Kad pirms pāris gadiem biju Japānā, tur lielpilsētā Tokijā ne tikai neredzēju mētajamies plastmasu un papīru, bet uz ielām nebija pat cigarešu izsmēķu. Kārtība cilvēkos ir ieaudzināta. Bērni uz skolu ņem līdzi maizītes, paēd, visu savāc atpakaļ kārbīnās, atkritumus paņem līdzi. Tā ir sabiedrības audzināšana no bērna kājas, kas arī pie mums ir jāveic,” viņš uzskata.

Materiāls tapis ar Latvijas Vides aizsardzības fonda atbalstu. Par publikāciju saturu atbild SIA “Kurzemes Vārds” un reģionālās izdevniecības.